

KINNITATUD
Keskkonnaameti
12.01.2024 korraldusega nr 1-3/24/12

Vasalemma loodusala (hoiuala) kaitsekorralduskava

Keskkonnaamet 2023

SISUKORD

1. Ala iseloomustus	4
1.1. Uuritus ja seire.....	6
2. Kaitseväärtused ja kaitse eesmärgid	8
3. Kavandatavad kaitsekorralduslikud tegevused.....	12
3.1. Hoiuala tähistamine	13
3.2. Külastuskorraldus	13
Kasutatud allikad	14

Kasutatud lühendid, mõisted ja selgitused

KE – kaitse-eeskiri

KeA – Keskkonnaamet

LKS - looduskaitseseadus

KA – kaitseala

LKA – looduskaitseala

LoD – loodusdirektiiv (käsitleb ohustatud elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsepõhimõtteid)

LoA – loodusala (loodusdirektiivi I ja II lisas nimetatud elupaigatüüpide või liikide kaitseks asutatud ala)

EELIS – Eesti Looduse Infosüsteem

SDF – Natura standardandmebaas

Kaitseväärtus – kaitse-eeskirjas nimetatud kaitstav loodusväärtus (kaitse-eesmärk)

Kaitse eesmärk – kaitseväärtuse soovitud seisund

Säilitamine – olemasolevate väärtuste säilitamine (seisund ei muutu halvemaks, säilitamine ei tähenda seda, et seisund peab jääma samaks) (looduslik areng)

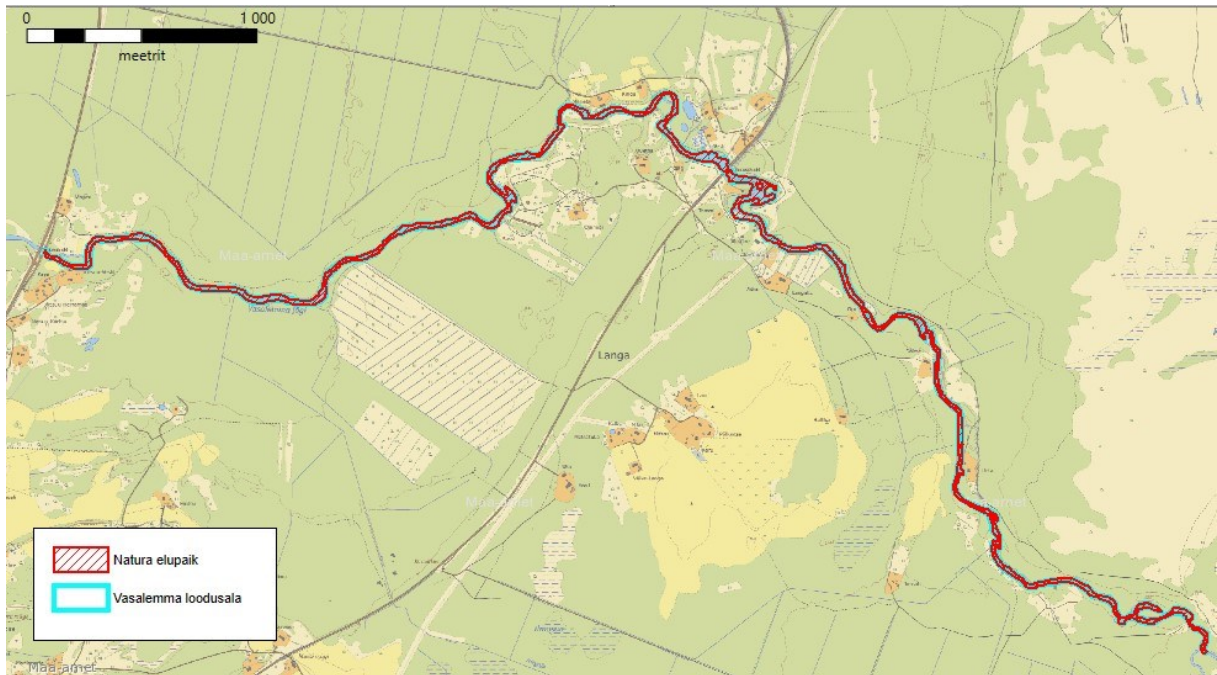
1. ALA ISELOOMUSTUS

Loodusala nimi ja kood	Vasalemma loodusala EE0010155
Loodusale jäävad kaitstavad loodusobjektid	Vasalemma jõe hoiuala (KLO2000007); Vasalemma jõgi (KLO3002599)
Pindala	15,3 ha
Asukoht ja piirid	Harju maakond, Lääne-Harju vald, Klooga alevik ning Langa, Laoküla, Madise ja Põllküla küla Kaitstavad loodusobjektid (keskkonnaportaal.ee)
Kaitsekord	Vabariigi Valitsuse 16. juuni 2005. a määrus nr 144 „ Hoiualade kaitse alla võtmine Harju maakonnas ” Looduskaitseseadus
Koostaja nimi	Anna Krete Kangur
Koostamise aasta	2023
Kaitsekorralduskava koostamise kord	Keskkonnaministri 2. novembri 2022. a määrus nr 50 „ Kaitsekorralduskava koostamise ja kinnitamise kord ning kaitsekorralduskava kinnitaja määramine ”

Vasalemma loodusala peamiseks loodusväärtuseks on Vasalemma jõgi suudmest kuni Kloogajärve oja suudmeni. Vasalemma jõgi suubub Paldiski lahte ning voolab Põhja-Eesti lavamaa lääneservas looduslikus sängis. Tegemist on olulise lõhejõega, mis on mitmetele kaitsealustele liikidele elupaigaks. Loodusala kaitse tagatakse elupaikade looduslikule arengule jätmisega.

Kaitsekorralduskava annab soovitusel kaitstava ala valitsejale kaitse-eesmärkide saavutamise parimatest viisidest, kuid ei loo õigusi ega kohustusi kolmandatele isikutele.

Vasalemma loodusala (Vasalemma jõe hoiuala) kaitsekorralduskava on koostatud tähtajatult. Kava vaadatakse üle ja uuendatakse põhjendatud juhtudel väärtuste kaitse tagamise eesmärgil lähtuvalt tulemuslikkuse hindamise või uue inventuuri andmetest.

Joonis 1. Vasalemma loodusala (piirid: EELIS, august 2023; aluskaart: Eesti Põhikaart, Maaameti WMS kaardirakendus, august 2023).

1.1. Uuritus ja seire

Inventuurid ja uuringud

Natura veeprojekti raames on 2000ndate alguses Vasalemma jõe le määratud elupaigatüüp jõed ja ojad (3260)¹. Hilisemal ajal elupaiga inventuure läbi viidud ei ole.

2017. aasta uuringu „Pisitigude ja sõõrsuude leviku täpsustamine 2016–2017” osa 2 „Ojasilmu ja jõesilmu leviku täpsustamine 2016–2017” andmete põhjal on Vanaveski paisust ülesvoolu erinevatel aastatel registreeritud nii silmuvastseid kui ka ojasilmu valmikuid. Vasalemma jõel on jõesilmu elupaigana suur potentsiaal. Potentsiaali rakendumine sõltub eelkõige Vanaveski paisu rändeid taksitavast mõjust jõesilmule. 2017. aastal teostati väitöid, et kontrollida väikest võimalust, et teatud mõõduka veeseisuga on Vanaveski kalapääs jõesilmule läbitav. Torbikud asetati Vanaveski paisust 1,2 km ülesvoolu. Püügi tulemusena saab väita, et kalapääs pole silmule ülesvoolu rändel läbitav. Vanaveski pais eemaldati 2023. aasta oktoobris.

2018. aasta inventuuri „Hingu, võldase ja vingerja leviku täpsustamine 2017–2018” ja varasemate uuringuandmete põhjal on hink ja võldas Vasalemma jõe hoiualal tavaline liik ning liigi kaitseseisund hinnatakse heaks (sobivaid elupaiku piisavalt, levik lai, olulised ohu- ja survetegurid puuduvad).

Riiklik seire

Loodusalale jäävas Vanaveski seirejaamas (SJA8926000) teostatakse jõgede hüdrobioloogilist seiret. Ämari lennuvälja heitveelasust allavoolu paiknevas seirejaamas (SJA8793000) teostatakse jõgede ohtlike ainete seiret. Vanaveski seirejaamas (SJB4082000) ja Räime talu seirejaamas (SJB4081000) teostatakse kalanduse riiklikku andmekogumise programmi.

Saarma riiklikku seiret on teostatud alates 1995. aastast riikliku seireprogrammi „Eluslooduse mitmekesisuse ja maastike seire” raames läbi erinevate alamprogrammide. Praeguseks on loodusalal olevad seirejaamad arhiveeritud.

Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut on Vasalemma jões lõhe ja forelli asustustiheduse hindamiseks teinud seirepüüke alates 1992. aastast. Lõhe on Vasalemma jões kudenud enamikel seiratud aastatel, kuid tähnike arvukus on olnud varieeruv. Üldse ei leitud lõhe 0+ tähnikeid 1997, 1998, 2003 ja 2004 a. Peale 2009. a on lõhe põlvkonnad olnud valdavalt arvukamad. 2018. – 2020. a oli lõhe arvukus Vanaveski paisust allavoolu jäävatel koelmutel üle keskmise. Vanaveski paisust ülesvoolu tabati lõhe noorjärke esimest korda 2020. a, mil. See viitab sellele, et 2018. a alla lastud Vanaveski paisjärve kohal on jõe algne ilme taastunud ning

¹ Sulgudes on siin ja edaspidi kaitsitava elupaiga tüübi koodinumber vastavalt loodusdirektiivi I lisale.

lõhele sobivaid koelmuid on lisandunud. 2021. ja 2022. a tabati 0+ lõhet kõikidest seirepunktidest ning keskmine asustustihedus on eelmiste aastatega sarnane.²

Inventuuride ja uuringute vajadus

Vajalik on alal läbi viia **Natura elupaiga inventuur**, et täpsustata elupaigatüübi jõed ja ojad seisund.

² Eesti kalandussektori tiikliku tööka va täitmine 2022.-2024. aastal (riigihanke viitenumbri 240365). Osa_Lõhe ja meriforell. Tartu Ülikool. Eesti Mereinstituut.

2. KAITSEVÄÄRTUSED JA KAITSE EESMÄRGID

Loodusala kaitse-eesmärkideks olevad väärtused on kinnitatud Vabariigi Valitsuse 2002. aasta korraldusega³ ja hoiuala omad Vabariigi Valitsuse 2005 aasta määrusega⁴. Vasalemma loodusala ning Vasalemma jõe hoiuala kaitse-eesmärk on EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ II lisas nimetatud liikide hariliku hingi (*Cobitis taenia*), hariliku võldase (*Cottus gobio*), jõesilmu (*Lampetra fluviatilis*), lõhe (*Salmo salar*), rohe-vesihobu (*Ophiogomphus cecilia*) ja paksukojalise jõekarbi (*Unio crassus*) elupaikade ning I lisas nimetatud elupaigatüübi jõgede ja ojade (3260) kaitse. Vasalemma jõe hoiuala kaitse-eesmärkidesse tuleb lisada loodusala kaitse-eesmärgiks oleva III kaitsekategooria liigi saarma (*Lutra lutra*) kaitse.

Vasalemma jõgi Ruila paisust suubumiseni mere kuulub keskkonnaministri 15. juuni 2004. a määruse nr 73 alusel lõhe, jõeforelli, meriforelli ja harjuse kudemis- ja elupaikade nimistusse.⁵

Veemajanduskava 2022–2027 järgi on loodusala vooluveekogu koondseisund 2019. aasta andmetel kesine.⁶

Tabelis 1 ja 2 võetakse kokku Vasalemma loodusala kaitseväärtuse hoidmisega seotud kaitse-eesmärgid, soodsa looduskaitse seisundi saavutamist või hoidmist mõjutavad tegurid ning nende ärahoidmiseks või leevendamiseks ettenähtavad meetmed ning kaitsetegevuse oodatavad tulemused.

³ Vabariigi Valitsuse 05.08.2002 [korraldus nr 615](#) „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekirj“

⁴ Vabariigi Valitsuse 16.06.2005 [määrus nr 144](#) „Hoiuala de kaitse alla võtmine Harju maakonnas“

⁵ [Lõhe, jõeforelli, meriforelli ja harjuse kudemis- ja elupaikade nimistu – Riigi Teataja](#)

⁶ Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskava 2022–2027.

Tabel 1. Vasalemma loodusala (hoiuala) kaitseväärtuste koondtabel

Kaitseväärtus ⁷	Seisund (pindala(ha)/e esinduslikkus) ⁸	Kaitse eesmärk ⁹	Mõjutegurid	Meetmed	Oodatav tulemus	Märkused	Panus üldpindalasse /SDFi (%) ¹⁰
Jõesed ja ojad (3260) LoA – ja, KE – ja, LoD – I	15,3 ha/A Andmed vanad, vajavad täpsustamist	Elupaigatüübi säilitamine 15,3 ha suurusel alal Andmete täpsustamine 15,3 ha suurusel alal	Vananenud info elupaiga seisundi kohta Ehitustegevus kallastel, kaldajoone muutmine Põllumajandusest tulenev hajureostus	Inventuur Järelevalve õigusaktidest tulenevatele nõuetele ja põllumajanduslike tegevuste keskkonnanõuete täitmise osas	Heas seisus elupaika on säilinud 15,3 ha-l Andmed on täpsustunud 15,3 ha-l	SDF-is 15,2 ha, täpsustada pindala ja seisund pärast inventuuri	0,08/0,23

⁷ KE (ja/ei) – on või ei ole hoiuala kaitse-eesmärk; LoA (ja/ei) – on või ei ole loodusala kaitse-eesmärk; LoD – loodusdirektiivi lisa number

⁸ Elupaigatüübi pindala hektarites ja esinduslikkus EELISesse kantud inventuuride alusel 2023. a seisuga. Esinduslikkus A – väga hea, B – hea, C – arvestatav

⁹ Kaitse eesmärk seatakse aastaks 2050.

¹⁰ 2019. a loodusdirektiivi aruande andmete põhjal (<https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/habita/report/>) Numbrid näitavad, milline on selle loodusala elupaigatüüpide osakaal kogu Eesti elupaigatüüpide / kõikide SDF-i kantud elupaigatüüpide pindalast.

Tabel 2. Vasalemma loodusala (hoiuala) kaitseväärtuste koondtabel (liigid)

Kaitseväärtus ¹¹	Seisund	Kaitse eesmärk	Mõjutegurid	Meetmed	Oodatav tulemus	Märkused
Harilik võldas (<i>Cottus gobio</i>) LKS III, KE – ja, LoA – ja, LoD – II	Esineb arvukalt (2018. aasta inventuuri andmetel)	Liigi esinemine ja elupaiga (jõed ja ojad) hea seisundi säilitamine Kloogajärve ojast 700 m allavoolu kuni suudmeni			Liik esineb ja elupaik (jõed ja ojad) on säilinud heas seisundis Kloogajärve ojast 700 m allavoolu kuni suudmeni	
Saarmas (<i>Lutra lutra</i>) LKS III, KE – ei, LoA – ja, LoD – II	Esineb	Liigi esinemine ja elupaiga (jõed ja ojad) hea seisundi säilitamine 15,3 ha suurusel alal		Lisada hoiuala kaitse-eesmärkidesse	Liik esineb ja elupaik (jõed ja ojad) on säilinud heas seisundis 15,3 ha-l Liik on hoiuala kaitse-eesmärgiks	EELISesse Vasalemma loodusalale jäävaid saarma leiukohti kantud ei ole SDF-is märgitud arvukuseks 1–5
Harilik hink (<i>Cobitis taenia</i>) LKS III, KE – ja, LoA – ja, LoD – II	Esineb arvukalt (2018. aasta inventuuri andmetel)	Liigi esinemine ja elupaiga (jõed ja ojad) hea seisundi säilitamine Kloogajärve ojast 700 m allavoolu kuni suudmeni			Liik esineb ja elupaik (jõed ja ojad) on säilinud heas seisundis Kloogajärve ojast 700 m allavoolu kuni suudmeni	

¹¹ LKS – kaitsekategooria looduskaitseaduse alusel; KE (ja/ei) – on või ei ole hoiuala kaitse-eesmärk; LoA (ja/ei) – on või ei ole loodusala kaitse-eesmärk; LoD (ja/ei) – loodusdirektiivi lisa number

Jõesilm (<i>Lampetra fluviatilis</i>) LKS – ei, KE – ja, LoA – ja, LoD – II	Esineb ¹²	Liigi esinemine ja elupaiga (jõed ja ojad) hea seisundi säilitamine 15,3 ha suurusel alal	Vanaveski paisu varasem mõju jõesilmu rändele	Looduslik areng (elupaiga taastumine paisu lammutamise järgselt)	Liik esineb ja elupaik (jõed ja ojad) on säilinud heas seisundis 15,3 ha-l	
Lõhe (<i>Salmo salar</i>) LKS – ei, KE – ja, LoA – ja, LoD – II	Esineb	Liigi esinemine ja elupaiga (jõed ja ojad) hea seisundi säilitamine 15,3 ha suurusel alal	Vanaveski paisu varasem mõju Röövpüük	Looduslik areng (elupaiga taastumine paisu lammutamise järgselt) Järelevalve teostamine	Liik esineb ja elupaik (jõed ja ojad) on säilinud heas seisundis 15,3 ha-l	2020 oli lõhe paisust ülesvoolu olemas
Rohe-vesihobu (<i>Ophiogomphus cecilia</i>) LKS III, KE – ja, LoA – ja, LoD – II, IV	Liik esineb (2017. aastal registreeriti 3 isendi esinemine)	Liigi esinemine ja elupaiga (jõed ja ojad) hea seisundi säilitamine Kloogajärve ojast 700 m allavoolu kuni suudmeni			Liik esineb ja elupaik (jõed ja ojad) on säilinud heas seisundis 15,3 ha suurusel alal	Viimane kinnitatud vaatlus aastal 2017
Paksukojaline jõekarp (<i>Unio crassus</i>) LKS II, KE – ja, LoA – ja, LoD – II, IV	Liik esineb (2017. aastal registreeriti 1 isendi esinemine)	Liigi esinemine ja elupaiga (jõed ja ojad) hea seisundi säilitamine Kloogajärve ojast 700 m allavoolu kuni suudmeni	Põllumajandusest tulenev hajureostus ¹³	Järelevalve põllumajanduslike tegevuste keskkonnanõuete täitmise osas	Liik esineb ja elupaik (jõed ja ojad) on säilinud heas seisundis Kloogajärve ojast 700 m allavoolu kuni suudmeni	Liigi jaoks piiratud levialaga jõgi Viimane kinnitatud vaatlus aastal 2017

¹² „Pisitigude ja sõõrsuude leviku täpsustamine 2016–2017. Osa 2: Ojasilmu ja jõesilmu leviku täpsustamine 2016–2017” projekti lõpparuanne. Koostaja: Eesti Loodushoiu Keskus. Tartu 2018.

¹³ Paksukojalise jõekarbi (*Unio crassus*) kaitse tegevuskava. Kinnitatud Keskkonnaameti peadirektori 19.09.2017 käskkirjaga nr 1 -1/17/327.

3. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED

Vajalike tegevuste tabelisse (tabel 3) on koondatud tööd, mis on vajalikud tabelites 1 ja 2 seatud kaitse eesmärkide saavutamiseks, tabelit võidakse tulevikus täiendada. Tabelis on tegevused jaotatud vastavalt tegevuse olulisusele järgmistesse prioriteetsusklassidesse:

- 1) esimene prioriteet – hädavajalik tegevus, milleta kaitse-eesmärkide täitmine planeeritavas ajavahemikus on võimatu, see on kaitseväärtuste säilimisele ja toimiva ohuteguri kõrvaldamisele suunatud tegevus (taastamine); kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks vajalik tegevus (inventeerimine);
- 2) teine prioriteet – vajalik tegevus, mis on suunatud väärtuste taastamisele ja potentsiaalsete ohutegurite kõrvaldamisele;
- 3) kolmas prioriteet – soovituslik tegevus ehk tegevus, mis aitab kaudselt kaasa väärtuste säilimisele ja taastamisele ning ohutegurite kõrvaldamisele (infotahvlid, külastustaristu).

Tabel 3. Vajalikud tegevused aastaks 2033

Jrk	Tegevuse nimetus	Maht	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	Ajagraafik
Inventuurid, seired, uuringud						
1	Jõgede ja ojade inventuur	15,3 ha	Inventuur	KeA	I	2033
Taristu, tehnika ja loomad						
2	Hoiuala tähistamine	2 tk	Kaitsealuste objektide tähistamine, tähiste paigaldamine	RMK	II	2025
3	Hoiuala tähiste hooldamine	2 tk	Kaitsealuste objektide tähistamine, tähiste paigaldamine	RMK	II	Pärast paigaldamist igal aastal vastavalt vajadusele
Kavad, eeskirjad						
4	Kaitsekorralduskava andmete ülevaatamine ja vajadusel uuendamine		Tegevuskava	KeA	II	1 kord kümne aasta jooksul
5	Kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamine		Tegevuskava	KeA	I	1 kord kümne aasta jooksul
6	Hoiuala kaitse-eesmärgi muutmine		Kaitsekorra muutmine	KeA	I	2025

3.1. Hoiuala tähistamine

Loodusala on tähistamata või ei ole tähiste asukoht registreeritud. Hästi ligipääsetavasse ja käidavasse kohta tuleb paigaldada kaks hoiuala tähist. Tähiste planeeritud asukoht on nähtav külalistaristu virtuaalkontoris (haldusalisene töökeskkond).

3.2. Külastuskorraldus

Alal puudub külastustaristu ning käesoleva kaitsekorralduskavaga seda ka ei planeerita.

KASUTATUD ALLIKAD

Eesti kalandussektori tiikliku töökava täitmine 2022.-2024. aastal (riigihanke viitenumbri 240365). Osa_Lõhe ja meriforell. Tartu Ülikool. Eesti Mereinstituut [Eesti Looduse Infosüsteem \(EELIS\)](#). (2010). Keskkonnaagentuur.

Kaitstavate soode tegevuskava aastateks 2016-2023 (kinnitatud 18.01.2016).

[Looduskaitse seadus](#). (2004).

Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskava 2022-2027. (2022). Keskkonnaamet.

[Natura Standardandmebaas](#)

Paksukojalise jõekarbi (*Unio crassus*) kaitse tegevuskava. Kinnitatud Keskkonnaameti peadirektori 19.09.2017 käskkirjaga nr 1-1/17/327.

„Pisitigude ja sõõrsuude leviku täpsustamine 2016–2017. Osa 2: Ojasilmu ja jõesilmu leviku täpsustamine 2016–2017” projekti lõpparuanne. Koostaja: Eesti Loodushoiu Keskus. Tartu 2018.

Vabariigi Valitsuse 05.08.2002 korraldus nr 615 „[Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri](#)”.

Vabariigi Valitsuse 16.06.2005. a määrus nr 144 „[Hoiualade kaitse alla võtmine Harju maakonnas](#)”.